

VISITA Á LAS COLECCIONS ARQUEOLÓGICAS

DE D. JOSEPH PUIGGARÍ.

La visita oficial efectuada lo dia 20 del passat Maig per los socis Srs. Auléstia, Barallat (H.) Massó, Casades (P), Catarineu, Castellet, Coll y Brugada, Calcerán, Gich, Fuentes, Oliver, Soriano, Tell y Lafont y l' infrascrit, á las coleccions arqueológicas que posseheix D. Joseph Puiggari, President de la «Asociación artistica arqueológica Barcelonesa,» en son domicili de la plassa de Cerdá, revestí un carácter enterament excepcional, tant per la naturalesa de las coleccions examinadas, com per la manera com se procedí á llur estudi.

En efecte, las coleccions consisteixen exclusivament en calchs y dibuixos, uns en negre y altres colorits, trets pel meteix Sr. Puiggari; y en alguns curiosos grabats, principalment de costums ó trajos.

La manera com s' efectuá llur exámen, fou constituhint-se los excursionistas en dos separats grupos, que, simultánea y successivament, estudiáren los diferents volums y quaderns que fóren presentats per dit senyor, qui, multiplicantse y atenent á tot, donava las més complertas explicacions respecte á variats objectes que per llur significació ó dibuix oferían algun dupte als visitadors.

La munió de dits calchs y dibuixos, tots portats á terme ab una perfecció y prolixitat de detalls imponderables, es molt gran; y així se concebirá que sia, per haverhi expandit lo Sr. Puiggari tots los mellors anys de sa vida, afanyantse sempre pera reunirhi alguna nova figura, algun quadro ó qualsevol altra composició que oferesca interés històrich ó arqueològich.

Ab aquest esment y aprofitantse, com á expert coneixedor, de tot quant se li presentava en sos viatges per Catalunya y de lo molt que cada dia anava presentantse, ja en reproduccions fidelíssimas de las mellors obras, ja en las miniaturas dels moltíssims llibres per éll consultats, ja en los albums de sos numerosos amichs, de tals fonts tragué paulatinament lo gran caudal de datos relatius á la arquitectura y ornamentació y especialment al trajo, que li han permés escriure un important tractat d' indumentaria, desde la mes remota antiguetat fins al corrent sigle, acompanyat de las corresponents figuras y demostracions gráficas que 'l fán complert y tal vegada únich en sa classe.

Així es com entre las moltíssimas reproduccions que admirárem, poguérem veure, de la época gòtica, unas miniaturas del temps de Carles lo Calvo, uns preciosos dip-tichs imperials, uns interessants dibuixos d' entrellassos del sigle VII, unas delicadas esculpturas de San Pedro de Lino á las Asturias, y un curiosíssim frontal d' imatgeria de nostre Sant Llorens del Grau.

Si preuhats per son variat estil nos pareguéren, també, uns detalls de capitells del antich claustre de la catedral de Gerona, no ménys admirárem diferents fragments de la gran portalada del monastir de Sta. Maria de Ripoll, y especialment la fidelíssima reproducció dels dotze quadrets

de la jamba, ahont estan esculpidas las tascas del dotze mesos del any, donant una cabal idea de las costums d' aquella época.

Altras notables mostrars de la pintura y miniatura en lo sigle XII las vegérem en algunas reproduccions del famós «Llibre dels Testaments» del rey D. Alfons de Castella, en lo que, entre altras cosas, están vivament representadas las antigas basilicas, ab sos vels, llántias en las náus y davant del altar, los paraments d' aquest, no sempre blanchs y sovint ab flocaduras de colors, la forma d' alguns objectes litúrgichs y també la dels trajos dels soldats, sacerdots y cortesáns. Semblants datos s' observan en la gran Taula d' Espinelvas y en la magnífica Bíblia d' Avila, ahont son de notar particularment alguns passos de la Passió de Christ, y entre ells sa Resurrecció y lo deslliurament de las ánimas dels Llims.

Del sigle XIII, fóren admiradas diferents miniaturas de gran caràcter de la Bíblia de Vich, las d' un Cartulari de Canigó, un Privilegi rodat de D. Alfons IV de Castella, una preciosa capital d' una escriptura de permuta d' Alfons, Castellá d' Amposta, y més especialment nos cridáren la atenció, per particulars detalls indumentaris, la plana del *Liber Feudorum*, ahont se representa á D. Pere III d' Aragó demanant al Papa lo perdó d' un bisbe de Barcelona, no menys que una representació molt esmerada del Sant Misteri de Sant Joan de las Abadessas.

Estudis dels capitells del claustre de Tarragona fets ab gran perfecció de dibuix, dels sepulcres de Sant Vicens, Santa Sabina y Santa Cristeta, així com d' algunas figuras de la porta de la soperba iglesia de Castelló d' Ampurias, demostráren que 'l Sr. Puiggari dona, com es

degut, gran importància als testimonis de pedra que parlan en los monuments, desenrollant la història de las edats.

Lo retaule de Tots los Sants, obra esculptòrica capdal per sa multitud de figures, que després d' haver enriquit com á principal joia lo monastir de Sant Cugat del Vallés, havem vist casi arreconada als peus de la iglesia, y avuy, pera salvarla en bona part de las mans dels desatentats xicots, ha tingut d' ésser traslladat son frontal á la rectoria, ha suminístrat, també, bons detalls al senyor Puiggari pera enriquir sas colleccions; y ab no menys esment ha aplegat alguns fragments del sepulcre de Santa Eulalia de Barcelona, altra magnífica obra de principis del sigle xiv.

Unas miniaturas dels Furs d' Aragó del temps de don Jaume I, y altres tretas del lapidari de D. Alfons X de Castella, suminístran noticias molt apreciàbles respecte á las costums y vida domèstica d' aquelles etats; y no menys son notables las reproduccions de tipus militars d' un retaule de Vilafranca y d' uns soldats ab cota de malla y capell cónich ab nassal, copiats d' uns preciosos esmalts de la creu major professional de la Catedral de Barcelona.

Reviuhen en aquelles colleccions obras ja perdudas ó semi-ignoradas: com son fragments del antich retaule de Pedralbes, y altres del poquíssim conegut y no menys notable retaule del sigle xiv de Sant Salvador de la Espasas, prop d' Olesa.

Del llibre del Juheus de Manresa ha sigut copiada la figura de un juheu ab la *rodanza*, ó sia tros de tela rodó d' un color viu, y mes clar que la túnica, que tots los d' aquella rassa desheretada estavan obligats á portar pera ésser

de tothom reconeguts; y de las delicadas miniaturas de la Biblioteca Colombina de Sevilla, trajos de dignataris eclesiástichs y seculars, donan idea de la gran fastuositat de la etat mitjana.

Lo retaule de la capella de la Verge de Cardona, alguns fragments dels que per sort encara 's conservan en regular estat en las antigas iglesias de Sant Pere de Tarrassa y Sant Joan d' Hostalrich, los vegérem apuntats ab singular destresa, y ab élls admirárem alguns detalls del frontal ab imatgeria, primorosa obra del brodador florentí Geri Lapi d' últims del sigle xv, que conserva com sa millor preciositat la notable Seu de Manresa.

La notable pica de batejar de Sant Joan las Fonts, antiga obra esculptórica, tan singular per sa robusta massa, com per la prolixitat de sos detalls d' entrellassats é imatgeria, no faltava en aquest curiós aplech d' antiguetats, com á especial mostra de la primitiva escultura catalana ab influencias aràbescas.

Sabeu tots que desfet lo retaule de Sant Sever que 's trobava á la Catedral de Barcelona, várem tenir ocasió d' examinar algunas de sas hermosas taulas en la capella del Hospital de Guerau de Cervelló á Olesa de Bonasvalls: donchs bé, d' aquestas taulas, las de la curiosissima professó en que fóren trasladadas las reliquias de Sant Sever desde Sant Cugat del Vallés á Barcelona, se troban també reproduhidas en aquestas coleccions, segons alguns croquis que jo tingui l' honor de facilitar, presentantse ab tota fidelitat lo Rey D. Martí ab túnica de brocat, corona al cap y nuas las camas miraculosament curadas. Sota del tálem ab sos tovallóns brodats ab las armas de Barcelona y Aragó, destaca la llarga caixa de las reliquias

portadas á pés Surten á rebrel los clergues ab bonas capes pluvials, darrera segueixen l' Abat de Sant Cugat y 'l bisbe de Barcelona y després las primpeesas de la Casa Real, ab sengles ciris encesos, com també gran generació de poble.

Altres bons detalls de costums poden trobarse en las copias del retaule del sigle xv de la iglesia de Sant Antoni Abat de Pares Escolapis de Barcelona, y no menys agradables representacions se veuhen en lo retaule de Cervera del 1500, que té per assumpto la degollació dels Sants Ignocents, y en altre antich de Sant Agustí de la Seu de Manresa, ahont se veu al Sant escrivint ab trajo canonical morat ab lo caputxó y muceta forrats de seda verda.

De gran interés, per haber desaparegut per l' arbitrariedad de mans profanadoras, fóren las copias que examinárem de las pinturas al fresch que adornáren lo Refetó ó Casa de la Almoyna de Barcelona, en las que estava representat un dinar servit als pobres en aquellas salas, en qual obra, además de bonas figuras, son d' admirar diferents trajos y utensilis encara en ús ál comens del sigle xvi.

Dels retaules que han exornat per molts anys lo claustre de la Catedral de Barcelona, fóren examinadas copias dels de Sant Martí y Sant Martiniá, Sant Cosme y Sant Damiá, y Sant Sebastiá y Santa Tecla; totas plenas de expressió y riquissimas en detalls arqueològichs.

També brillavan per sa pulcritut las copias d' alguns fragments del retaule de Sant Eloy, ja del sigle xvi, que fou del Gremi d' argenters, y avuy pertany, per compra, á la Diputació provincial de Barcelona, la que, com es sabut y vull compláurem en recordarho, ho verificá á excitació de nostra ASSOCIACIÓ.

Lo célebre mosàich del sacrifici d' Ifigenia, existent en no gayre bon estat á la antiga Ampurias, també lo contemplárem copiat y colorit ab gran esment; y en altres estils prou diferents, vegérem algunas copias de dibuixos dels Indis, y d' algunas escenas dels may prou ponderats capritxos de Goya, tan originals com de valentíssima execució, inimitables casi en sa mena y no emulats pas en nostres dias.

No hi ha que dir que oferiren gran interés pera tots nosaltres diferents copias dels grans segells diplomátichs de quasi tots los Reys d' Aragó, y que en las nombrosas coleccions de festas reals, funerals, escenas populars, aucas de costums ja debilitadas y casi perdudas, especialment de Catalunya, y moltas ab mes particularitat de Barcelona, fou molt lo que vegérem original, ó molt escás fora d' aquell aplech, qual exámen detallat exigiria llargas horas.

Apart d' aixó, la biblioteca del Sr. Puiggarí, formada d' obras escullidas y molt especials, nos manifestá son erudit possehidor que contenia, entre altrás cosas, molts curiosos opúsculs del sigle xv sobre historia y costums, distingintse entre ells lo poema titulat *Ars salutifera* del 1494, las obras de Kicherart, Muratori, Lafuente, Violetle Duc y altres.

Variadíssims los travalls pera los que ha utilisat D. Joseph Puiggarí aquestos tresors bibliográfichs y artístichs, los ha aprofitat singularment pera sos estudis d' indumentaria ó historia del trajo, obra que té ja casi completament escrita, comprenent, segons havem dit, desde la mes remota antiguetat fins á nostres dias, é integrant aquest treball, no sols un text escullidíssim ab

multitud de citas y transcripcions de passatges històrics, sinó també gran nombre de figures dibuixadas é ilumina-
das per lo propi autor.

Vegérem moltes d' aquestas figures, recomanables per lo complert dels detalls y agradable manera de llur dibuix; y llegits dos fragments del text relatius als sigles XIV y XV, poguérem formar mes acabat concepte del caudal d' estudi y de laboriositat que semblant obra demostra.

Feta aquesta visita ab la detenció que pot deduhirse de tot lo exposat, puix no durá menys de tres horas, son interés anava creixent y s'augmentava en vista de cada una de las novas coleccions ú obras examinadas, rendint tots un tribut de singular estima y admiració al incansable D. Joseph Puiggarí, un dels primers adalits que, quasi al comens de nostre sigle, procurá que fóssen salvats de mes complerta ruina monuments feya pochs anys bárbarament destruits; pregoná la necessitat de llur conservació y del esment major cada dia ab que devia atendre llur restauració y estima; ha vist náixer en son temps las Comissions de Monuments històrics de que forma part, així com també de diversas Associacions arqueològicas, contribuint á la fundació de la de Barcelona; segueix cooperant activament en tot lo necessari pera lo major coneixement de las riquesas històricas del Arxiu municipal de aquesta Ciutat y així meteix ha contemplat ab gust lo naixement de las Associacions excursionistas, que tant poden contribuir á la difusió dels estudis històrics y arqueològics.

EDUART TÁMARO.

Barcelona 21 de Juny de 1883.